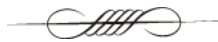

справи може бути подовжений ще на 30 днів, то фактично це замінює місячний строк, який на даний час надається для врегулювання спору за участю судді. Однак такий строк не буде використовуватися для зловживань процесуальними правами, оскільки в цей час суддя паралельно продовжує збір доказів та/або розгляд справи, а сторони мають можливість поза межами суду зустрітися і сформувавши єдину позицію, оформивши її у вигляді мирової угоди, яка буде надана на затвердження господарському суду.

На нашу думку, внесення таких змін до Господарського процесуального кодексу України буде дисциплінувати сторони і покращить атмосферу в ході розгляду справи. Крім того, будуть усунуті недоліки реалізації даних норм, які наявні на сьогодні, зокрема, щодо штучної заміни судді після реалізації процедури врегулювання спору за участю судді.

Література:

1. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 03 жовтня 2017 року. № 2147-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 48. Ст. 436.

Іваненко Валерія Сергіївна,

*здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти
Миколаївського національного аграрного університету*

КОНВАЛІДАЦІЯ: ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯН НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Конституція України (стаття № 3) визначає зміст і спрямованість діяльності держави щодо гарантій прав і свобод людини. В умовах війни та окупації частини території України складні обставини вимагають значних зусиль і добре продуманих механізмів реалізації положень Основного Закону України.

Незважаючи на складні обставини, життя українців на окупованих територіях під тиском окупаційної влади триває [1, с. 273]. Попри все люди помирають, народжуються, розпоряджаються своїм майном, здійснюють трудову діяльність тощо.

Особливо важливого значення набуває реінтеграція людей з окупованих територій до правової площини України. Це найважливіше завдання нашої держави. Для деокупації та реінтеграції окупованих територій необхідний комплекс заходів. Такі правовідносини здійснюються у так званій перехідний період.

Заходи, що входять до перехідного періоду є дуже важливі, вони виступають інструментом захисту прав та інтересів громадян на окупованих територіях. Їх назва – конвалідація - надання нікчемному правочину юридичної сили з моменту його укладення (контекст цивільного права).

З часом, з більш ширшим колом здійснених правочинів, конвалідація набуває дещо ширшого значення. Суть терміну формулюється не стільки актами законодавства, а подіями, які були здійснені. Його застосування відшліфовується судовою практикою з відповідною аргументацією.

Простими словами конвалідацію визначають як юридичний факт, що мав місце, може бути правочин, під впливом воєнних подій, який був вчинений у дещо деформованому вигляді, ніж того вимагає закон. Такі дії можуть бути визнані дійсними, але разом з тим – будуть тягнути за собою настання всіх негативних наслідків [2, с. 42].

Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України надає перелік, обсяг та процедури правочинів, до яких може бути застосована конвалідація. Це

важливий орієнтир у застосуванні такого поняття, який має декілька сфер відносин. Розглянемо їх.

Реалізації права власності. На тимчасово окупованих територіях фізичні та юридичні особи зберігають право власності на майно (нерухоме майно, земельні ділянки). Такі права зберігаються за органами місцевого самоврядування [3, с. 292], органами державної влади, державою.

Суб'єкти господарювання та фізичні особи, економічна діяльність яких здійснювалася на земельних ділянках територіальних громад, які знаходилися на лінії розмежування; були тимчасово окуповані чи визнані, як забруднені від воєнних дій звільняються від плати за землю (земельний податок та орендна плата).

У Єдиному державному реєстрі судових рішень, майже за два роки війни, вже накопичилися яскраві приклади застосування норми конвалідації. Це стосується скасування податкових повідомлень-рішень, якими було збільшено суму грошових зобов'язань на земельні ділянки, які знаходилися на територіях, де відбувалися бойові дії або які перебували в тимчасовій окупації.

Норми конвалідації, які застосовуються на практиці відіграють важливу роль і є яскравим прикладом захисту прав громадян у мінливих умовах сьогодення. Зауважимо, території на яких дія цих норм здійснюється буде змінюватися [4, с. 16]. Лінія фронту не стоїть на місці, бойові дії розвиваються швидко: деякі території звільняються, нажалі, деякі землі навпаки переходять у статус тимчасово окупованих. Отже, визначити актуальний перелік територій, на яких ведуться бойові дії/перелік тимчасово окупованих територій практично неможливо. Треба докласти значні зусилля щодо вирішення питань поширення дії норм конвалідації.

Особисте життя громадян. Нажалі, війна в Україні затягнулася, ще є території які знаходяться в окупації. Окупаційна влада ще присутня на певній території досить довгий час. Але час плине: люди народжуються, помирають, одружуються, розлучаються тощо. Окупаційна влада повинна реагувати на життєві випадки. Якщо така влада видала документи, що стосуються реєстрації народження, смерті чи шлюбу, Україна не нехтує такими документами, а бере їх до уваги.

Якщо нехтувати документами, які видала окупаційна влада, можуть виникнути серйозні порушення або обмеження прав громадян. Головним обов'язком держави є забезпечення прав і свобод людини (Конституція України, стаття № 8), а чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України обов'язкові до виконання (Конституція України, стаття № 9). Враховуючи Конституційні зобов'язання, Україна у цьому аспекті активно використовує принцип міжнародного права [5, с. 16] «Намібійські винятки» та визнає такі документи.

У практиці Міжнародного суду ООН «Намібійські винятки» вперше були сформульовані 21 червня 1971 року у документі «Юридичні наслідки для держав щодо триваючої присутності Південної Африки у Намібії». В Україні перше судове рішення, у якому були використані «Намібійські винятки» було ухвалено 20 серпня 2015 року (суд Луганської області). Надалі Суди України для державної реєстрації актів цивільного стану, що мали місце на тимчасово окупованих територіях активно використовують «Намібійські винятки».

Вчинення правочинів на тимчасово окупованих територіях. Процедура конвалідації правочинів здійснених на тимчасово окупованих територіях відбувається після деокупації. Така процедура доручена національній комісії з конвалідації, є адміністративною послугою та здійснюється на безоплатній основі. Розглядаючи заяви від осіб, чиїх прав або інтересів стосується правочин, уповноважений орган полегшує життя громадянам, пропонує спростити визнання та використання документів за принципом «Намібійські випадки» до позасудової процедури.

Отже, питання документів, що видані на території, яка є непідконтрольною Україні не втрачає актуальності. Це політико-правові реалії України та складна дилема щодо

необхідності захисту прав своїх громадян й ігноруванням структур, які були створені на території, над якою втрачено контроль внаслідок агресії іншої держави.

Вказана ситуація не є унікальною, тому механізм реінтеграційної політики, конвалідація, потребує уваги законодавця, певного удосконалення. Конвалідація є гарантом у сфері забезпечення прав та охоронюваних інтересів громадян в судовому порядку.

Література:

1. Курепін В. М. Аспекти формування безпечної життєдіяльності в мінливих умовах сьогодення // Соціокомунікаційна наука в парадигмі смислових трансформацій: суспільні виклики, тренди освіти і професійної діяльності : збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (м. Ірпінь, 19 травня 2023 р.) / за ред. Н. Зикун, З. Шарлович, Т. Гиріної. Ірпінь : Державний податковий університет, 2023. С. 270-275. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/14536>.

2. Іваненко В. С., Курепін В. М. Органи місцевого самоврядування в умовах воєнного стану // Моделювання соціально-економічного розвитку в системі забезпечення продовольчої безпеки : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 10-11 трав.2023р.). Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 41-44. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/13902>.

3. Курепін В. М., Іваненко В. С. Форми участі народовладдя на місцях під час воєнного стану // Правові засади організації та здійснення публічної влади : матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 85-річчю від дня народження доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова (м. Хмельницький, 31 березня 2023 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 291-293. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/13727>.

4. Дідняк А. В. Міжнародний досвід визначення територій, що потребують підтримки регіонального розвитку // Інформаційно-психологічна та техногенна безпека: історичні аспекти, особливості захисту суспільства та особистості : тези доповідей за результатами тематичного «круглого столу», м. Миколаїв, 9 грудня 2022 р. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 15-18. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/12065>.

5. Буга Р. Р. Реформування місцевого самоврядування з питань захисту населення і територій від негативних наслідків надзвичайних ситуацій, як гарантована безпека людині // Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. м. Миколаїв, 23-24 червня 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 14-17. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9819>.

*Кармаза Олександра Олександрівна,
професор Інституту післядипломної освіти
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
доктор юридичних наук, професор*

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

На сьогодні штучний інтелект (далі – ШІ) відкриває глобальні можливості: він має потенціал трансформувати та покращувати добробут людей, мир і процвітання. Системи ШІ вже застосовуються в багатьох сферах повсякденного життя, включаючи житло, транспорт, освіту, охорону здоров'я і їх використання, ймовірно, буде зростати. Поряд із цими можливостями ШІ також створює значні ризики. Тому доцільно проектувати, розробляти та використовувати у безпечний спосіб, орієнтований на людину, надійний і відповідальний ШІ.